

Europa i świat w II połowie XIX wieku (lekcja powtórzeniowa)

Materiał składa się z sekcji:

„By pojąć te pojęcia”, „Tabela wynalazków”, „Rozwój linii kolejowych na świecie w 2. połowie XIX wieku i na początku XX wieku”.

Materiał zawiera:

6 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 12 ćwiczeń, w tym 9 interaktywnych oraz 12 poleceń.

Wprowadzenie

Materiał powtórzeniowy dotyczy:

- historii Europy i świata w latach 1850-1900.

Zagadnienia, z danego okresu, obejmują historię:

- polityczną,
- gospodarczą,
- kulturalną.

Polecenie 1

Wyjaśnij, do jakich wydarzeń, osób i zjawisk odnoszą się poniższe umowne pojęcia:

- polski Piemont,
- risorgimento, [czyt.:rizordżimentu]
- wyspa-klucz,
- depesza emska,
- wojna burska.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 1

Do podanych opisów, dopisz nazwę powstania.

Opis	Nazwa
Polskie powstanie narodowe przeciw Rosji. Trwało od 22 stycznia 1863 do połowy 1864 r., zakończone klęską.	
Ludowe powstanie w północno-wschodnich Chinach 1899–1901, skierowane przeciwko ekspansji polityczno-gospodarczej mocarstw europejskich i Japonii. Wojny i pokoju w Europie XIX wieku miało pięć państw: Austro-Węgry, Rosja, Niemcy, Wielka Brytania i Francja.	

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 2

Wyjaśnij pojęcia:

- proletariusz,
- partia polityczna.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Napisz, jakie było znaczenie podanych wydarzeń i jakie były ich skutki.

- Traktat w Kaganawie 1854 r.
- Traktat paryski 1856 r.
- Bitwa pod Magentą 1859 r.
- Bitwa pod Sadową 1866 r.
- Bitwa pod Sedanem 1870 r.
- Kongres berliński 1878 r.
- Otwarcie Kanału Sueskiego 1869 r.
- Przymierze Niemiec i Austro-Węgier 1879 r.
- Powstanie Mahdiego lata 1881-1899.
- Bitwa pod Aduą 1896 r.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij puste pola o takie wyrazy jak: przynależność, północne lub południowe, siła robocza, kolonie lub wpływy. Datę wpiszcie sami. Materiały pomocnicze znajdziesz w lekcji pt.: [Tęsknota za jednością](#). [Zjednoczenie Włoch](#).

Wszystkich Włochów łączyła wspólna tradycja, kultura i język.

Bardzo silne było poczucie do jednego narodu. państwa włoskie były bogatsze – rozwijał się w nich przemysł. Liczne granice celne hamowały jego rozwój. Dążono do zjednoczenia gdyż państwa północnych Włoch pragnęły zdobyć oraz nowe rynki zbytu. Zjednoczone Włochy mogły przyłączyć się do walki o . Zjednoczenie Włoch nastąpiło w .

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij luki w tekście, wyrazami zamieszczonymi pod nim. Materiały pomocnicze znajdziesz w lekcji pt.: [Tęsknota za siłą](#). [Zjednoczenie Niemiec](#)

Wszystkich Niemców łączył wspólny język, tradycja i kultura. Silne poczucie wspólnoty narodowej rozbudzonej poprzez . Rozwój prowadził do rozbudowy , która państwa niemieckie. Dążono do zjednoczenia by zrealizować plany n{mocarstwowej Prus i przyłączyć się do walki o kolonie.

kolei

wojny napoleońskie

połączyła

przemysłu

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 4

Podaj skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj w odpowiednie tabele przyczyny lub skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych. Materiały pomocnicze znajdziesz w lekcji pt.: [Porachunki. Wojna secesyjna](#)

PRZYCZYNY

W 1860 r. - nowym prezydentem Abraham Lincoln, był za zniesieniem niewolnictwa w całych Stanach Zjednoczonych.

SKUTKI

ogłoszenie secesji (wystąpienia z Unii) 11 stanów, które utworzyły Konfederację Stanów Ameryki Południowej. Prezydentem Konfederacji został Jefferson Davies. Na secesję nie zgodziły się stany północne.

Upadek gospodarczy Południa.

Stany północne chciały wprowadzenia ceł na towary europejskie by chronić własny przemysł z czym nie zgadzały się stany południowe obawiały się wprowadzenia ceł na tytoń i bawełnę, które eksportowały do Europy.

stany południowe nie zgadzały się na wprowadzenie zakazu niewolnictwa w nowo przyłączanych stanach.

Okolo 4 mln Murzynów osiągnęło wolność, lecz nie zagwarantowano im pracy ani lepszych warunków socjalnych.

Bardzo szybki rozwój gospodarczy USA – wzrost liczby emigrantów spowodował

gwałtowny wzrost liczby
mieszkańców i rozwój miast.

Segregacja rasowa na Południu.

Wzmocnienie władzy centralnej
w USA.

Olbrzymie zniszczenia miast
i wsi.

Szybkie zagospodarowanie
Dzikiego Zachodu – rozwój
rolnictwa, rozbudowa linii
kolejowych.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Tabela wynalazków

Wynalazek	Data powstania	Miejsce powstania
aparat do dagerotypii	1837	Europa
telegraf elektryczny	1837	Europa
chłodziarka domowa	1913	USA
dynamit	1866	Europa
elektrownia miejska	1882	USA
gramofon	1887	USA
karabin maszynowy	1884	USA
kinematograf	1894	Europa
lampa naftowa	1853	Europa
maszyna do szycia	1845	USA
metro (pierwsza linia)	1863	Europa
narkoza eterowa	1846	Europa
odkurzacz	1869	USA
promieniowanie X	1895	Europa
sterowiec szkieletowy	1898	Europa

radio	1896	Europa
rewolwer	1835	USA
ręczna kamera filmowa	1910	Europa
samochód	1886	Europa
samolot dwupłatowiec	1903	Europa
silnik elektryczny	1840	Europa
silnik spalinowy	1860	Europa
stetoskop	1816	Europa
telefon	1876	USA
tramwaj elektryczny	1881	Europa
zdjęcie fotograficzne	1826	Europa
żarówka	1879	USA

Ćwiczenie 5

Cywilizacje europejska i amerykańska mogły się poszczycić wieloma mniej lub bardziej pożytecznymi odkryciami i wynalazkami. Które z nich powstały przed 1850 r., w latach 1851-1890, i 1891-1914? Pogrupuj elementy.

Przed 1850

sterowiec szkieletowy

silnik elektryczny

radio

gramofon

narkoza eterowa

samolot dwupłatowiec

lampa naftowa

maszyna do szycia

rewolwer

elektrownia miejska

tramwaj elektryczny

kinematograf

zdjęcie fotograficzne

ręczna kamera filmowa

telefon

stetoskop

żarówka

odkurzacz

telegraf elektryczny

chłodziarka domowa

samochód

karabin maszynowy

silnik spalinowy

promienie X

aparat do dagerotypii

metro (pierwsza linia)

Między 1851 a 1890

Między 1891 a 1914

Ćwiczenie 6

Które wynalazki powstały w Ameryce? Zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

☐ telefon

☐ gramofon

☐ elektrownia miejska

☐ ręczna kamera filmowa

☐ samochód

☐ aparat do dagerotypii

☐ maszyna do szycia

☐ samolot dwupłatowiec

☐ silnik elektryczny

☐ żarówka

☐ chłodziarka domowa

☐ odkurzacz

☐ karabin maszynowy

☐ telegraf elektryczny

☐ rewolwer

☐ tramwaj elektryczny

☐ zdjęcie fotograficzne

Ćwiczenie 7

Które wynalazki nie weszły do masowej produkcji przed 1914 rokiem? Zaznacz dwa.

☐ ręczna kamera filmowa

☐ chłodziarka domowa

☐ samolot

☐ radio

Rozwój linii kolejowych na świecie w 2. połowie XIX wieku i na początku XX wieku.

Kraj	1870 r.	1914 r.
Austro-Węgry	6112	22 981
Belgia	2897	4676
Dania	770	3951
Finlandia	483	3683
Francja	15 544	37 400
Hiszpania	5295	15 256
Holandia	1419	3339
Niemcy	18 876	61 749
Norwegia	359	3165
Rosja	10 731	62 300
Stany Zjednoczone	84 675	410 475
Szwecja	1727	14 360
Wielka Brytania	21 558	32 623
Włochy	6429	19 125

Polecenie 5

Zapoznaj się z tabelą. Wymień państwa, które w latach 1870 i 1914 posiadały sieć kolejową o długości do:

- 5000 km,
- 10 000 km,
- 50 000 km,
- 500 000 km.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Europa przed I wojną światową

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Europa podczas I wojny światowej w latach 1914-1918

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Przyjrzyj się powyższym mapom i odpowiedz na pytania.

- Którym narodom nie udało się stworzyć niepodległego państwa lub zjednoczyć do 1900 roku?
- Którym trzem państwom nie udało się do czasu I wojny światowej zrealizować swoich ambicji posiadania niepodległego państwa?

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 8

Wojna secesyjna była konfliktem nie tylko militarnym, lecz przede wszystkim **zderzeniem dwóch wizji politycznych, a także skrajnie odmiennych modeli gospodarki: przemysłowego wschodu Stanów Zjednoczonych i ich zacofanego rolniczego zachodu**, żyjącego z eksportu pszenicy. Jej uprawa (podobnie jak uprawy tytoniu, kukurydzy i trzciny cukrowej) bazowała na **pracy afrykańskich niewolników**. Specjalnie w tym celu sprowadzano ich z Afryki (pomimo obowiązującego od 1808 roku oficjalnego zakazu, skutecznie omijanego przez kontrabandę). Zwycięstwo Abrahama Lincolna w wyborach prezydenckich w 1860 roku przeraziło plantatorów. Widziano w nim ideowego zwolennika niewolnictwa.

Przeczytaj powyższy fragment. Skoryguj cztery błędy, jakie zakradły się do niego.

Jest	Powinno być
	przemysłowej północy
pszenicy	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zaznacz, która z wypowiedzi jest prawdziwa (P), a która fałszywa (F).

Wypowiedź	P	F
Wkroczenie mas do polityki w 2. połowie XIX wieku stworzyło nigdy wcześniej nieistniejącą możliwość wywierania wpływu na instytucje państwa w kierunku pożądanym dla „niższych” warstw. Mogły one teraz wyrażać swoje roszczenia nie w rewoltach czy zamieszkach, lecz poprzez stały i legalny nacisk na władzę.	☐	☐
Od 1830 roku Królestwo Polskie figurowało w dokumentach urzędowych Rosji jako Kraj Nadwiślański.	☐	☐
Pierwszym krokiem Prus do realizacji koncepcji Małych Niemiec był konflikt z Rosją w 1864 roku. Jego powodem stało się wcielenie przez nią prowincji Szlezwiku i Holsztynu z tytułu związków dynastycznych.	☐	☐
W latach 1860–1920 w Stanach Zjednoczonych osiadło ponad 27 milionów Europejczyków. Głównym portem imigracyjnym był Nowy Jork. Na wyspie Ellis Island badano przybyszów i podejmowano decyzje o wpuszczeniu ich na teren Stanów Zjednoczonych lub odesłaniu do krajów ich pochodzenia.	☐	☐
Terenem najbardziej zaciętej rywalizacji kolonialnej w XIX wieku była Afryka i Ameryka Południowa.	☐	☐
W 1859 roku Karol Darwin ogłosił swą teorię ewolucji, publikując pracę <i>O powstawaniu gatunków</i> . Rozpoczęły się spory, które nasiliły się jeszcze bardziej po ukazaniu się kolejnej przełomowej pracy Darwina O pochodzeniu człowieka i o doborze płciowym (1871), w której wywodził jego pochodzenie od małp człekokształtnych.	☐	☐
Nacjonalizm stanowił, jak sądzono, antidotum na socjalizm, kształtowanie się ponadnarodowego ruchu robotniczego, dlatego zyskał poparcie zaniepokojonych tym zjawiskiem konserwatystów. Był też w stanie pociągnąć za sobą masy, gdyż promował pozytywny, a nawet bezkrytyczny stosunek do własnej wspólnoty narodowej.	☐	☐

Wypowiedź	P	F
Zjednoczenie Niemiec nie miało większego wpływu na system europejski. Podobnie w pierwszej połowie XIX wieku decydujący głos w sprawach wojny i pokoju miała pentarchia (Austro-Węgry, Rosja, Niemcy, Wielka Brytania i Francja). Głos każdego państwa liczył się tak samo.	☐	☐
W 1899 roku zakończyła się era oświetlenia naftowego i gazowego. Rozpoczęto wówczas masową produkcję żarówek.	☐	☐
W ogłoszonej w 1891 roku przełomowej encyklice Rerum Novarum papież Leon XIII krytykował komunizm i liberalizm. Nakazywał wiernym propagować wśród robotników naukę społeczną Kościoła i hasła solidaryzmu społecznego.	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dla zainteresowanych

Polecenie 7

Kim była Florence Nightingale [czyt.: florenc najingiel]? Jakie były konsekwencje jej podróży na Krym? Poszukaj informacji na ten temat w dostępnych źródłach.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 10

Ułóż puzzle i opisz miejsce przedstawione na obrazie. Napisz krótką notatkę na ten temat.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W połowie XIX wieku, za sprawą Georgesa Haussmanna stolica Francji przeszła gruntowną metamorfozę. Wyburzono resztki średniowiecznych zabudowań, wytyczono wielkie miejskie arterie na planie gwiazdy, a cechą charakterystyczną stylu tego architekta były okazałe kamienice – jak te przy ulicy Rivoli. Poniżej możesz zobaczyć, jak współcześnie wygląda ta ulica (ilustracja 1.), gdyż przetrwała w niemal niezmienionym stanie po dziś dzień.

Skrzyżowanie ulic Rivoli i Saint-Martin

Źródło: Tangopaso, *Skrzyżowanie ulic Rivoli i Saint-Martin*, 2011, licencja: CC BY 3.0.

Walka na ulicy Rivoli w czasie Komuny Paryskiej

Źródło: loki11, *Walka na ulicy Rivoli w czasie Komuny Paryskiej*, domena publiczna.

Skrzyżowanie ulic Rivoli i Saint-Martin

Źródło: Tangopaso, *Skrzyżowanie ulic Rivoli i Saint-Martin*, 1871, domena publiczna.

Polecenie 8

Sprawdź i odpowiedz, jak ulica Rivoli wyglądała wiosną 1871 roku (ilustracja 2.).

- Jakie wydarzenia przedstawiono na powyższej rycinie?
- Dlaczego do nich doszło?
- Jak się nazywa konstrukcja leżąca w poprzek ulicy?

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 9

- Oceń skutki tego wydarzenia (ilustracja 3).
- Jak można zatytułować te zdjęcia?
- Symbolami jakich konfliktów epoki XIX wieku mogłyby stać się te fotografie?
- Zapisz odpowiedzi.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 10

Dopisz do nazw organizacji nazwiska reprezentujących je polskich działaczy politycznych:

- Polska Partia Socjalistyczna (PPS),
- Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL),
- Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego (PPSD),
- Liga Polska (LP),
- Liga Narodowa (LN).

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Ciekawostka

USA do cara rosyjskiego: Zatrzymaj okrutny ucisk Żydów. Na worku napis: oppression (ucisk)

Źródło: Emil Flohri, *USA do cara rosyjskiego: Zatrzymaj okrutny ucisk Żydów*, 1904, domena publiczna.

Zachodnia część Imperium Rosyjskiego stanowiąca około 20% jego europejskiej części, istniejąca w latach 1791–1917, w której nakazywano zamieszkiwać społeczności żydowskiej to była strefa osiedlenia, stworzona przez carycę Katarzynę. Ustanowiła ją ukazem z 23 grudnia 1791, pragnąc powstrzymać migrację polskich Żydów na ziemie rdzennie rosyjskie. Wszyscy Żydzi zostali tym samym wypędzeni z Rosji. Jakkolwiek nawet w tej strefie zabroniono im osiedlania się na wsi, to jednak już w 1810 car Aleksander I zezwolił na przebywanie bogatym żydowskim kupcom i wojskowym poza tą linią. W 1836 wytyczono granicę tej strefy. W 1882 car Aleksander III wprowadził Prawa majowe, które zabraniały osiedlania się Żydom na wsi i w miasteczkach poniżej 1000 mieszkańców. Na fali antysemityzmu w 1891 r. przeprowadzono wypędzenie ludności żydowskiej Sankt Petersburga i Moskwy do strefy osiedlenia. W latach 1881–1883 i 1903–1906 miała miejsce seria pogromów, organizowanych przez władze rosyjskie i wspierające je organizacje nacjonalistyczne (Czarna Sotnia). W ich wyniku nastąpiło załamanie struktur gmin żydowskich i wzrost antysemityzmu. Po rewolucji lutowej Rząd Tymczasowy zniósł strefę osiedlenia dekretem o zniesieniu restrykcji wyznaniowych i etnicznych 2 kwietnia 1917 r.

Polecenie 11

Monarcha widoczny na powyższym rysunku to Mikołaj II, ostatni car Rosji. Polityk przemawiający do niego to Theodore Roosevelt. Ułóż dialog między nimi.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 11

Jakie represje spadły na społeczeństwo polskie po powstaniu styczniowym. Zaznacz kilka. Materiały pomocnicze znajdziesz w lekcji pt.: [Tęsknota za wolnością. Polacy i powstanie styczniowe](#).

☐ konfiskata majątków powstańców

☐ kontrybucja

☐ likwidacja armii

☐ budowa Cytadeli Warszawskiej

☐ wcielenie Królestwa do Rosji

☐ całkowita rusyfikacja szkolnictwa

☐ likwidacja Kościoła unickiego w Królestwie

☐ całkowita rusyfikacja - administracji

☐ masowe zesłania na Syberię

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Dopasuj do wylosowanych konfiguracji dyplomatycznych odpowiednie nazwy spośród niżej podanych.

Kolumna I	Kolumna II	Kolumna III	Nazwa
Rosja	Austro-Węgry	Niemcy	
Włochy	Austro-Węgry	Niemcy	
Wielka Brytania	Austro-Węgry	Włochy	
Francja	Wielka Brytania	Rosja	

Trójprzymierze

Ententa (wówczas jeszcze niemożliwa)

Sojusz Trzech Cesarzy (dawno nieaktualny)

„porozumienie śródziemnomorskie”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 12

- Oceń prawdopodobieństwo innych konfiguracji współpracy dyplomatycznej państw (koalicje 'bezimienne').
- Jak myślisz, która z konfiguracji nie była jeszcze możliwa w okresie rządów Otto von Bismarcka, a która stanowiła przedmiot jego szczególnych obaw? Przedyskutujcie w klasie.

Źródło: Learnetic, licencja: CC BY 4.0.